

16.5.2023

VN/16960/2021
STM078:00/2021**2023/2 TYÖTURVALLISUUSSÄÄNNÖKSIÄ VALMISTELEVAN NEUVOTTELUKUNNAN PÖYTÄKIRJA
16.5.2023**

Aika 16.5.2023 klo 13.00-14.15

Paikka: Teams-etäkokous

Osallistujat:

Antti Janas	STM, puheenjohtaja
Hanna-Mari Pekuri	STM, varapuheenjohtaja
Jussi Hyrkäs	Työsuojelun aluehallinto, varajäsen
Erkki Auvinen	STTK, jäsen
Juha Ala-Hiiri	TKL, jäsen
Timo Koskinen	SAK, jäsen
Marjaana Walldén	KT, varajäsen
Päivi Lanttola	VTML, jäsen
Pia Perttula	TTL, jäsen
Lotta Savinko	Akava, jäsen
Mikko Räsänen	EK, varajäsen
Jasmin Hannonen	Turun yliopisto, asiantuntija (asiakohta 3)
Sirkku Saarikoski	STM, asiantuntija
Katja Danner	STM, asiantuntija
Jarno Virtanen	STM, asiantuntija
Tanja Ylitöyrä	STM, sihteeri

1. Kokouksen avaus ja asialistan hyväksyminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen. Hyväksyttiin asialista.

2. Hyväksytään edellisen kokouksen pöytäkirja

Hyväksyttiin edellisen kokouksen pöytäkirja.

3. OM:n selvitys alipalkkauksesta; Jasmin Hannonen esittelee selvityksen

Hannonen kertoi, että OM:n alipalkkausta koskevassa hankkeessa keskeisenä tavoitteena oli selvittää keinoja alipalkkaukseen puuttumiseksi. Selvitys tehtiin yhteistyössä Turun yliopiston ja HEUNI:n kanssa. Hankkeessa oli neljä työkokonaisuutta. Työkokonaisuudessa 1 selvitettiin alipalkkaustilanteissa soveltuviin rikoslain rikosnimikkeisiin liittyviä kysymyksiä. TyösyRJintä ja kiskonnin tapainen työsyRJintä ovat olleet keskeiset rikosnimikkeet alipalkkaustilanteissa, mutta tässä ongelmallista on se, että syRJintää ei aina voida näyttää toteen. Myös petos- ja kiskontarikosten tunnusmerkistöt täyttyvät joissakin tapauksissa. Nykyisin arvioidaan kiskonnin tapaisena työsyRJintänä tekoja, jotka voisivat olla myös törkeää kiskontaa. Eri rikosten tunnusmerkistöjä voidaan siis soveltaa vakavan alipalkkauksen tapauksissa. Työkokonaisuus 2 käsitteli vanhentumisaikojen pidentämistä. Hankkeessa haastatellut syyttäjät olivat sitä mieltä, että ainakin työsyRJinnän vanhentumisaika tulisi pidentää viiteen vuoteen. Sille ei kuitenkaan ole rikosoikeusteoreettisesti vakuuttavia perusteita, eikä tällä kuitenkaan välttämättä pystyttäisi vaikuttamaan tapausten juurisyihin. Ennen tulisi parantaa tapausten tunnistamista ja ilmituloa, samoin viranomaisten tiedonvaihtoa ja moniviranomaisyhteistyötä. Resurssien riittävydestä tulisi huolehtia.

Työkokonaisuus 3 käsitteli oikeushenkilön rangaistusvastuun laajentamisen soveltumista alipalkkaustilanteissa. Tämän todettiin soveltuvan huonosti työsyöjinnän kohdalla, petos- ja kiskontarikosten osalta asiaa tulisi selvittää. Työkokonaisuuden 4 tarkoituksena oli koota tilastotietoa. Alipalkkausjuttuja koskevaa aineistoa saatiin käräjäoikeuksista hajanaisesti, minkä johdosta aineisto ei ole vertailukelpoista. Tämän vuoksi aineistosta oli mahdollista ainoastaan tehdä huomioita, varsinaisia tutkimustuloksia ei saatu. Syyttäjähäastattelut olivat olennaisia. Ongelmana on alipalkkaustapausten ilmitulo ja tunnistaminen. Suositellaan lisäämään hyväksikäyttöriskissä olevien työntekijöiden tietoisuutta oikeuksistaan jne. Tarvitaan myös tietoa, miten poliisi tutkii saamansa ilmoitukset aiheesta. Resursseja tulisi parantaa, alueelliset erot ovat myös isot. Tietojen jakamista viranomaisten välillä tulisi parantaa, ja kaikki ongelmakohdat tietojen jakamiseen tulisi selvittää.

Hankkeen tuloksena tehtiin joitakin pitkän tähtäimen suosituksia. Alipalkkausongelma tulee kasvamaan työperäisen maahanmuuton lisääntymisen myötä. Voitaisiin arvioida, miten esim. Norjassa ja muissa verrokkimaissa reagoidaan alipalkkaukseen ja selvittää sellaiset mallit, joita Suomessa olisi mahdollista soveltaa ja mikä olisi tarkoituksenmukaisinta. Oikeushenkilön rangaistusvastuun osalta tulisi selvittää, tulisiko se ulottaa myös sellaisiin rikostunnusmerkistöihin, joista ei tällä hetkellä voi tuomita yhteisösakkoa. Jos laissa olisi määrätty vähimmäispalkka, eri toimijoiden olisi helpompi reagoida alipalkkaukseen. Huomioon tulee myös ottaa mahdolliset uudet hyväksikäytön muodot, kuten kevytirtäjäisyys.

Keskusteltiin hankkeen tuloksista ja esitettiin Hannoselle kysymyksiä. Esiin nousivat mm. ammattiliittojen kanneoikeus ja se, eikö työehtosopimuksissa olevia alimpia palkkoja voida pitää minimipalkkana. Hannonen näki mahdolliseksi, että rikoslaissa voitaisiin viitata työehtosopimukseen. Keskusteltiin myös rikosten vanhentumisaikojen muuttamisesta. Työturvallisuusrikosten osalta OM oli selvittänyt tätä muutama vuosi sitten.

4. Tilannekatsaus syöpädirektiivin kansallisesta täytäntöönpanosta

Saarikoski kertoi, että syöpädirektiivi tuli voimaan 5.4.2022 ja sen kansallisen täytäntöönpanon määräaika on 5.4.2024. Suomessa direktiivi pannaan täytäntöön valtioneuvoston asetuksella työhön liittyvän syöpävaaran torjunnasta sekä ASA-lailla. Direktiivissä asetetaan uutena raja-arvot syöpävaarallisille nikkeliyhdisteille, akryliiniriilille ja bentseenille. Suomessa on jo ollut nikkelille sama raja-arvo HTP-arvona. Bentseenin kohdalla raja-arvo kiristyy asteittain, mikä aiheuttaa hiukan haasteita öljynjalostusteollisuudelle, mutta riittävän pitkällä siirtymäajalla yritysten odotetaan pääsevän arvoon. Akryliiniriilin osalta arvo tiukentuu, mutta tästä ei odoteta koituvan merkittäviä ongelmia yrityksille. Raja-arvojen lisäksi suurin muutos lainsäädäntöön tulee siitä, että lisääntymiselle vaaralliset aineet lisättiin syöpädirektiiviin, mistä johtuen nämä aineet on lisättävä myös valtioneuvoston asetukseen työhön liittyvän syöpävaaran torjunnasta. Jatkossa nykyiset syöpävaarallisia aineita koskevat velvoitteet kohdistuvat siis myös lisääntymisriskille vaarallisiin aineisiin eräällä poikkeuksella. Syöpävaarallisten aineiden osalta pyritään aina mahdollisimman alhaiseen altistumisen tasoon, mutta lisääntymisvaarallisille aineille on mahdollista asettaa turvallinen altistumisen taso. Niin ollen lisääntymisvaarallisille aineille ei tule minimointivelvoitetta, vaan raja-arvon noudattaminen riittää. Nykyiset raja-arvot 11 lisääntymiselle vaaralliselle aineelle muuttuvat sitoviksi ja siirtyvät em. asetuksen alle. Myös lyijy siirtyy kemikaalidirektiivistä syöpädirektiiviin. Tässä yhteydessä lyijy siirretään Suomessa em. asetukseen ja valtioneuvoston päätös lyijytyöstä kumotaan.

ASA-lakiin tulee muutoksia, koska syöpädirektiivissä edellytetään, että lisääntymiselle vaarallisille aineille altistuneita henkilöitä koskevat tiedot on säilytettävä. Lisääntymiselle vaaralliset aineet lisätään tämän vuoksi ASA-lakiin. Tietojen säilyttämiselle on kolme vaihtoehtoa. Selvitystyö siitä, mikä vaihtoehto valitaan, on vielä kesken. Vaihtoehdot ovat, että työnantaja säilyttää tiedot itse viiden vuoden ajan, työnantaja ilmoittaa tiedot ASA-rekisteriin ja ne säilytetään 80 vuotta tai työnantaja ilmoittaa tiedot ASA-rekisteriin, josta ne poistetaan viiden vuoden kuluttua. Tietosuojaa koskeva sääntely on otettava huomioon, ja tämän sääntelyn kannalta toteuttamiskelpoinen vaihtoehto olisi, että työnantaja säilyttää tiedot itsellään.

Asiaan palataan TTN:ssä syksyllä.

5. Muut asiat

Puheenjohtaja kertoi, että Anne Salomaa oli kysynyt ministeriöltä biologisille tekijöille altistuneiden työntekijöiden luettelon pitämistä koskevasta veloitteesta. Koronavirus muuttuu yleisvaarallisesta taudista valvotuksi tartuntataudiksi, ja tähän liittyen yritykset ovat kysyneet luetteloinnista EK:lta. Salomaalle on vastattu, että biologisille tekijöille altistuneiden työntekijöiden luettelointivelvoitteen tausta on direktiivissä. Koronaviruksen katsotaan kuuluvan vaaraluokkaan 3, tämä tulee direktiivistä. Kaikissa EU-maissa ei ilmeisesti ole samanlaista tulkintaa luettelon pitämisestä; tästä kysytään muilta mailta ja asiaan palataan, kun vastaukset on saatu. Lainsäädännön näkökulmasta emme voi omin päin muuttaa vaaraluokkaa, ja olisi korkea kynnyks muuttaa luettelon pitämistä koskevaa säännöstä työturvallisuuslaissa pelkästään koronan takia. Olisi toivottavaa löytää tulkintaan tai ohjeistuksiin perustuva ratkaisu. Asiasta puheenvuoron käyttäneet osallistujat pitivät hyvänä, jos asiassa päästäisiin eteenpäin tulkinnalla tai käytännöllä.

Koskinen kysyi kesäkuun alussa voimaan tulevaan kehoitusmenettelyyn alipalkkauksen valvonnassa liittyen, onko STM tai avi laatimassa kansanomaista tiedotus- ja perehdytysmateriaalia aiheesta ja onko avissa valvontahanketta asiasta. Virtanen ei tiennyt, onko jotakin suunniteltu, mutta hän lupasi lähettää asiasta viestiä valvontayksikköön. Avilla ei ole asiaan uusia erityisiä resursseja. Työsuojeluneuvottelukuntaan tuodaan tästä tietoa syksyllä.

6. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 14.15.

Antti Janas

puheenjohtaja

Tanja Ylitöyrä

sihteeri